

**מחווון למבדק מיומנויות למידה בתנ"ך -
כיתה ט' - סיכום השנה**

1. גימטרייה

(לכל סעיף - 2 נקודה. סך הכל - 8 נקודות)

א. המירו את המספרים הבאים לאותיות:

14- י"ד

75- ע"ה

ב. המירו את האותיות הבאות למספרים:

ט"ו - 15

פ"א - 81

רציונל למורה:

- סעיפים א'-ב' בודקים את שליטת התלמידים בהמרת מספרים לאותיות ולהפך.
- ההמרות מתייחסות למספרים דו-ספרתיים - כפי שמצוי לרוב בתנ"ך.
- מומלץ לבדוק אם התלמידים הצליחו להמיר את צירוף האותיות המורכב - ט"ו. מומלץ להקדיש זמן ללימוד המספרים המורכבים והאותיות המורכבות: 15, 16; ט"ו, ט"ז.
- להרחבה: מומלץ להיעזר בדף הלימוד על גימטרייה מאתר [תנ"ך מממלכת](#).

2. התמצאות בתנ"ך

(לכל סעיף - 2 נקודה. סך הכל - 8 נקודות)

א. איתור פרק ופסוק

פתחו בספר "מלכים א" וכתבו את המילה הראשונה של הפסוקים הבאים:

1. פרק ב' פסוק 13 **ויבא**

2. פרק ח' פסוק 32 **ואתה**

ב. איתור ספר, פרק ופסוק

כתבו את המילה הראשונה של הפסוקים הבאים:

1. שמואל ב' י"ז, 29 **ודבש**

3. תהלים נ"א, 12 **לב**

3. שליטה בסימני הניקוד

קרא את המשפט והקף את המילה בעלת הניקוד הנכון:
(לכל תשובה נכונה – 2 נקודות. סך הכל 8 נקודות)

- א. קינת דוד נְאָמְרָה / נְאִמְרָה בעקבות מותו של שאול.
- ב. חֶסְפוֹסִים / חֶסְפוֹסִים בכתוב מופיעים לעיתים במקורות.
- ג. דויד הבטיח לבת שבע ששלמה יִשָּׁב / יִשָּׁב אחרי מותו על כסאו.
- ד. הוֹגֵד / הֶגֶד לדויד כי אבשלום בנו המליך את עצמו.

רציונל למורה:

- הכרת סימני הניקוד ושליטה בהם הכרחית לקריאה מדויקת ולהבנת המקרא. השאלה בודקת אם התלמיד מכיר מסוגל להבחין בין מילים רק על פי הניקוד.
- להרחבה: אפשר להיעזר בדף הלימוד על הניקוד באתר [תנ"ך ממלכתי](#)

4. הכרת הספרים

מיינו את הספרים הבאים בטבלה לפי שלוש קבוצות: תורה, נביאים וכתובים. הקפידו לכתוב את שמות הספרים על פי סדר הופעתם בתנ"ך.
(לכל ספר במיקום נכון- 2 נקודות. סך הכל 14 נקודות)

משלי, שמואל, במדבר, מלכים, יהושע, שופטים, תהלים

תורה	נביאים	כתובים
1. במדבר	1. יהושע	1. תהלים
-----	2. שמואל	2. משלי
-----	3. שמואל	-----
-----	4. מלכים	-----

רציונל למורה:

- הסעיף בודק האם התלמידים יודעים לשייך את הספרים השונים שנלמדו על פי תכנית הלימודים לכיתה ט', לשלושת החלקי התנ"ך- תורה, נביאים וכתובים ולסדרם לפי סדר.
- להרחבה: אפשר להיעזר בדף הלימוד על סדר הספרים במקרא מאתר [תנ"ך ממלכתי](#).

5. ציר זמן

לפניכם שמות של מלכים או של טוענים למלוכה. סדרו את השמות לפי סדר הופעתם בתנ"ך:
(לכל מיקום נכון של אירוע 2 נקודות. סך הכל 10 נקודות)

דוד, אבשלום, אדניה, שלמה, שאול

1. שאול
2. דוד
3. אבשלום
4. אדניה
5. שלמה

רציונל למורה:

- מיקום הסיפור בציר הזמן מאפשר לתלמיד להבין את הרקע של הסיפור והקשרו.
- השאלה בודקת האם התלמידים מכירים את האירועים המכוננים בתנ"ך - על פי סדר התרחשותם. כל האירועים נלמדו בכיתות היסוד לפי תכנית הלימודים במקרא.

6. טעמי המקרא והבנת פסוקים: ו'ו' ההיפוך וכינויים חבורים:

א. קראו מלכים א' 2, וחלקו את הפסוק לשני חלקים עיקריים לפי טעמי המקרא (היעזרו במיקומו של הטעם - אתנח):
(על חלוקה נכונה יקבל התלמיד 2 נקודות)

וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו יִבְקֹשׁוּ לְאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְּתוּלָה וְעַמֻּדָה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ וְתִהְיֶה-לוֹ סִכָּנָת

וְשָׁכְבָה בְּחִיקוֹ וְחָס לְאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ

ב. כתבו את הפסוק בלשונכם:

(אם התלמיד הבין את המסר הבסיסי של הפסוק - יקבל 2 נקודות. אם דייק התלמיד בזמנים, יקבל עוד 2 נקודות. אם דייק התלמיד בכינויים ובמילות היחס - יקבל עוד 2 נקודות, בסך הכל 6 נקודות).

העבדים שלו אמרו לו שיחפשו לאדני המלך נערה בתולה שתעמוד לפני המלך, תהיה לו סוכנת, תשכב בחיק המלך ותחמם את אדני המלך.

רציונל למורה:

- השאלה בודקת את יכולת התלמיד לפסק את הפסוק על פי טעמי המקרא, להבין את השפה המקראית ואת שליטתו במבני הלשון המיוחדים למקרא (מורפולוגיה).
- התשובה בסעיף ב' היא הצעה. תשובות שונות יכולות להיחשב כנכונות על פי שיקול דעו של המורה.
- ו'ו' ההיפוך - יש לשים לב שהתלמיד כתב את הפועל בזמן עבר. למשל - וַיֹּאמְרוּ - 'הם אמרו'. ראו מאמר דידקטי באתר תנ"ך ממלכתני.
- כינויים חבורים - כינויי מושא - יש לשים לב שהתלמיד פירק את המילה לפועל + נטיית המושא (את...).
- למשל - עֲבָדוּ - 'העבדים שלו'.
- להרחבה בנושא הטעמים: אפשר להיעזר במאמר הדידקטי על טעמי המקרא מאתר תנ"ך ממלכתני.

7. מילה מנחה ומשמעותה

קראו שמואל ב י"ב:

א וַיְהִי לְתִשְׁבֹּת הַשָּׁנָה לָעֵת צֵאת הַמִּלְאָכִים וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת-יֹאבָב וְאֶת-עֲבָדָיו עִמּוֹ וְאֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁחֲתוּ אֶת-בְּנֵי עִמּוֹן וַיִּצְרוּ עַל-רַבָּה וְדָוִד יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם ב וַיְהִי לָעֵת הָעָרֵב וַיָּקָם דָּוִד מֵעַל מִשְׁכְּבוֹ וַיִּתְהַלֵּךְ עַל-גִּגְיֹת הַמְּלָךְ וַיֵּרָא אִשָּׁה רַחֲצַת מֵעַל הַגֵּג וְהָאִשָּׁה טוֹבַת מְרָאָה מְאֹד ג וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיְדַרְשׁ לָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר הֲלוֹא-זֹאת בַּת-שֶׁבַע בַּת-אֱלִיעָם אִשְׁתׁי אֹרְיָה הַחֲתָנִי ד וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים וַיִּקְחָהּ וַתָּבֹא אֵלָיו וַיִּשְׁכַּב עִמָּה וְהִיא מִתְקַדְּשֶׁת מִטְּמֵאתָהּ וַתִּשָּׁב אֶל-בֵּיתָהּ ה וַתְּהַר הָאִשָּׁה וַתִּשְׁלַח וַתִּגְדַּל לְדָוִד וַתֹּאמֶר הֲרָה אֲנֹכִי ו וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל-יֹאבָב שְׁלַח אֵלַי אֶת-אֹרְיָה הַחֲתָנִי וַיִּשְׁלַח יֹאבָב אֶת-אֹרְיָה אֶל-דָּוִד .

(על כל תשובה נכונה בסעיף-י יקבל התלמיד 4 נקודות. סך הכל 8 נקודות)

א. מהי המילה המנחה בכתוב, המופיעה כמעט בכל פסוק? וישלח (של"ח)

כמה פעמים מופיעה מילה זו? **5**

ב. מה יכול ללמד השורש המנחה על התנהלותו של דוד כמלך? השורש של"ח מבטא ניכור וזרות- דוד

שולח אחרים לעשות את העבודה במקומו. דוד מתנהל בניכור ובזרות כלפי בני עמו כאשר אינו

מצטרף אליהם למלחמה החשובה כנגד עמון (אחד מתפקידיו של המלך הוא להילחם את מלחמו

עמו- שמואל א ח'). נראה כי ניכור זה משפיע על המשך התנהלותו של דוד המלך כאשר הוא מבצע חטא ושוכב עם אשת איש אך חש מנוכר למעשהו כאשר שולח את אנשיו לפעול במקומו.

רציונל למורה: משימה זו נועדה לבדוק האם התלמיד מכיר באופן בסיסי את מיומנות המילה המנחה, מיומנות הנדרשת על פי תכנית הלימודים לכיתה ט'.

- **סעיף א'** ממחיש את הופעותיה המרובות של המילה המנחה בקטע מסוים.
- **סעיף ב'** ממחיש את ההקשרים השונים של המילה המנחה בקטע.
- להרחבה בנושא המילה המנחה בספר יהושע קרא במאמר הדידקטי **'מילה מנחה ומשמעותה'** באתר תנ"ך ממלכתי. להרחבה בנושא המילה המנחה בספר שמואל קראו את המאמר הדידקטי **חספוסים בכתוב** באתר תנ"ך ממלכתי והתייחסו בעיקר לעמוד 6.

8. הכרת חספוסים בכתוב:

(לכל תשובה נכונה יקבל התלמיד 4 נקודות. סך הכל 8 נקודות)

ספר שמואל ב פרק א- הנער מספר לדוד על מות שאול בגלבע	ספר שמואל א פרק ל"א- סיפור מות שאול בהר הגלבוע
<p>ו ויאמר הנער המגיד לו נקרא נקריתי בְּהַר הגלבע והנה שאול נשען על-חניתו והנה הרכב ובעלי הפרשים הדבקהו. ז ויפן אחריו ויאני ויקרא אלי ואמר הנני. ח ויאמר לי מי-אתה ויאמר (ואמר) אליו עמלקי אנכי. ט ויאמר אלי עמד-נא עלי ומתתני כי אחזני השבץ כי-כל-עוד נפשי בי. י ואעמד עליו ואמתתהו כי ידעתי כי לא יחיה אחרי נפלו ואקח הנזר אשר על-ראשו ואצעדה אשר על-זרעו ואביאם אל-אדני הנה.</p>	<p>ד ויאמר שאול לנשא כליו שלף חרבך ודקרני בה פן-יבואו הערלים האלה ודקרני והתעללו-בי ולא אבה נשא כליו כי ירא מאד ויקח שאול את-החרב ויפל עליה. ה וירא נשא-כליו כי מת שאול ויפל גם-הוא על-חרבו וימת עמו</p>

א. מי הרג את שאול על פי כל אחד מהמקורות שלעיל (למעלה)?

על פי שמואל א ל"א שאול הרג את עצמו בנופלו על חרבו ואילו על פי שמואל ב א הנער העמלקי הוא שהרג את שאול.

ב. איזה מקור מציג את מות שאול כמות גיבורים? הסבירו אומץ לבו של שאול בא לידי ביטוי במקור משמואל א' ל"א בכך ששאול הוא שהרג את עצמו כדי לא לאפשר לפלישתים להתעלל בו לפני מותו.

רציונל למורה: : משימה זו נועדה לבדוק האם התלמיד מכיר באופן בסיסי חספוסים בכתוב, מיומנות הנדרשת על פי תכנית הלימודים.

- בפסוקים הודגשו מילים שיכולות להקל על התלמידים במציאת החספוס בכתוב.

- להרחבה בנושא מיומנות זו ראו מאמר דידקטי: "תרגום השבעים וקומראן" [מאתר תנ"ך ממלכתי](#).

9. הבנת מסר עיקרי, הבנת הנקרא ואוצר מילים:

(לכל תשובה נכונה יקבל התלמיד 3 נקודות. סך הכל 6 נקודות)

א. קראו את הפסוקה המתארת את יצירת האמנות של האמן גוסטב דורה. סמנו את המשפט העיקרי בפסוקה:

מציורי התנ"ך של גוסטב דורה, צייר צרפתי בן המאה ה-19. הציור מתאר את המסופר

בשמואל א' ל"א, מותו של שאול במלחמה עם הפלישתים. בחלק העליון של

התמונה נראים הפלשתים הקרבים אל שאול. במרכז התמונה נראה שאול נופל על חרבו כדי למות לפני שיגיעו אליו הפלשתים. "ויקח שאול את החרב, ויפל עליה" (שמואל א' לא', ד')
(מתוך אתר [מקראנט](#))

ב. קראו את הפסקה הבאה.

האיור ממחיש את הבהלה בה מצוי צבאו של שאול, בהלה שניתן לראות גם בהבעות פניהם של הסוסים. הסוסים מצויים בתנועה, דבר המודגש גם על ידי התנועה של השיער. הבהלה מתוארת גם דרך תיאור דמויות הפלשתים. הפלשתים מאחור יוצרים גוש מאורגן, כיוון תנועתם ברור. לעומת זאת, בתיאור צבאו של שאול יש חוסר ארגון ודינאמיות שמתפרצת לכיוונים שונים.

כל אלה יוצרים תנועה ודינאמיות וכן מראה של חוסר ארגון ופיזור. באופן זה, בולטת עוד יותר הבהלה של צבא שאול.

סמנו את הכותרת המתאימה ביותר לפסקה זו:

- בהלת הסוסים בצבאו של שאול המלך
- חוסר הארגון בצבאו של שאול המלך על פי האמן גוסטב דורה
- **תיאור יצירתו של גוסטב דורה על מות שאול**
- בהלת צבא שאול

רצינונל למורה: : משימה זו נועדה לבחון מיומנות בסיסית של סיכום כפי שנדרש בתכנית הלימודים לכיתה ט'. אחת מאבני היסוד בהוראת דרכים לסיכום שיעור/פסקה/ מאמר הוא הבחנה בין עיקר לטפל- מיומנות הנבדקת לעיל.

10. כתיבת תשובה כהלכה

(לכל תשובה נכונה יקבל התלמיד 3 נקודות. סך הכל 6 נקודות)

לפניכם שאלה מתוך מבחן לכיתה ט'. קראו את השאלה:

(**שימו לב:** אין צורך לענות על השאלה עצמה)

- קראו שמואל א' ל"א. על מה מסופר בפסוקים אלו? כיצד מתאר האמן גוסטב דורה את הסיפור? האם יצירת האמן מבטאת לדעתך את הכתוב בסיפור?

א. שלושה תלמידים בנו שלושה "שלדים" שונים של תשובות לשאלה.
מי מהם יענה תשובה מלאה ונכונה על השאלה? סמנו את שם התלמיד.

(שימו לב: אין צורך לענות על השאלה עצמה)

נמרוד כתב:

הפסוקים מספרים על:

_____ גוסטב דורה הוא
_____ מה שכתוב בסיפור הוא
_____ יצירת האמן מבטאת את הכתוב בפסוקים מפני ש

לי כתבה:

הפסוקים מספרים על:

_____ ביצירתו של גוסטב דורה ניתן לראות כי
_____ יצירת האמן מבטאת את הכתוב בפסוקים מפני ש

ניתאי כתב:

הפסוקים מספרים על:

_____ ביצירתו של גוסטב דורה ניתן לראות כי

ב. הסבירו מדוע התלמיד שבו בחרתם כתב תשובה מלאה ונכונה ואילו שני התלמידים האחרים כתבו שלד מוטעה.

ניתאי לא כתב האם תואם הציור לדעתו את המתואר בפסוקים ועל כן שלד תשובתו איננו שלם. נמרוד הרחיב יתר על המידה כאשר תאר את הכתוב בסיפור ולאחר מכן כתב מה נאמר בסיפור. לי דייקה בתשובתה וענתה על כל הסעיפים המתבקשים.

רציונל למורה: : משימה זו נועדה לבחון מיומנות בסיסית של כתיבת תשובה כהלכה כפי שנדרש בתכנית הלימודים לכיתה ט'.

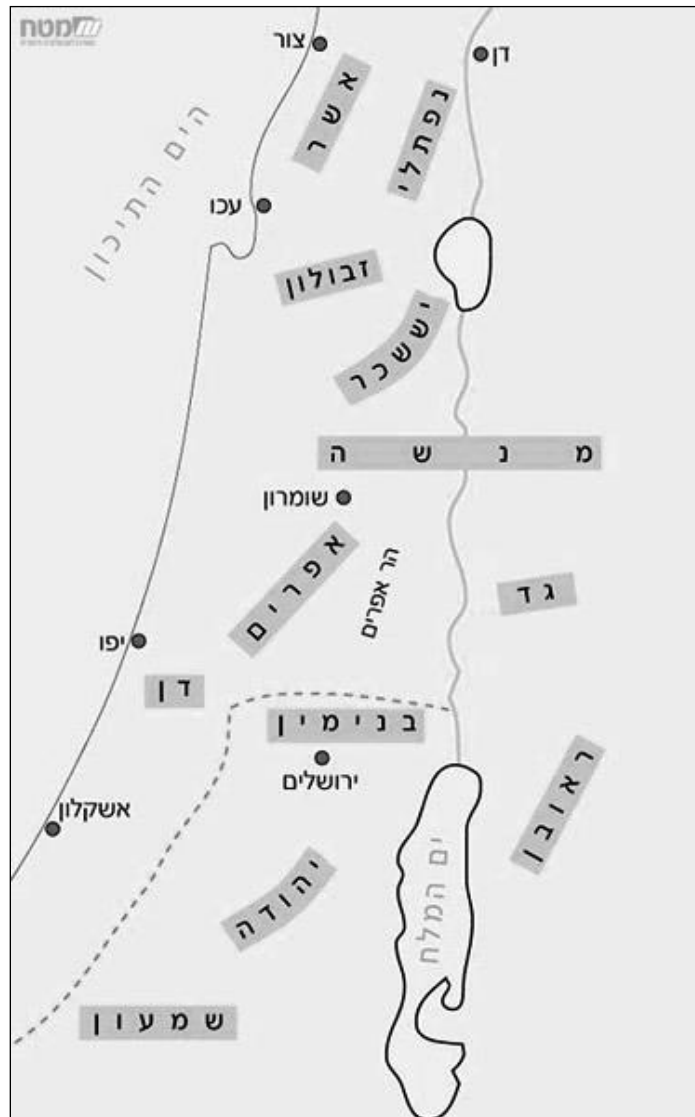
הדרך המומלצת להוראת המיומנות היא יצירת "שלד" של תשובה. שלד נכון של תשובה יכול לתרום לתלמידים ב:

- הבנה מדויקת של השאלה
- כתיבת תשובה מדויקת ללא פרטים מיותרים
- כתיבה של תשובה מלאה

להרחבה בנושא כתיבת תשובה כהלכה קראו אתה מאמר הדידקטי [באתר תנ"ך ממלכתי](#).

11. קריאת מפה:

לפניכם מפת המתארת את חלוקת שבטי ישראל לנחלות.

א. ירושלים היא עיר בממלכת יהודה.

- באיזה גבול של ממלכת יהודה שוכנת ירושלים? סמנו את התשובה הנכונה:
בגבול הצפוני, בגבול הדרומי, בגבול המזרחי, בגבול המערבי (2 נקודה)
- נחלת איזה שבט, חוץ משבט יהודה, שוכנת בסמוך לעיר ירושלים? **בנימין** (2 נקודה)
- מהו מיקומה של ירושלים בארץ ישראל? סמנו את התשובה הנכונה:
צפוני, מערבי, **מרכזי**, מזרחי, דרומי (2 נקודה)
- ב. קראו שמואל ב ה', 5-7
- איזה עם שלט בירושלים לפני שדוד כבש אותה? **היבוסי** (2 נקודה)
- מה היתה העיר שבה ישב דוד לפני שכבש את ירושלים? **חברון** (2 נקודה)
- על פי תשובותיך בסעיף א' ועל פי המפה. האם תוכל לשער מדוע קבע דוד את מושבו דווקא בירושלים? (6 נקודות)
- ירושלים היתה עיר ניטרלית שלא השתייכה לנחלת שבט מסוים. דוד שרצה להתקבל כמלך על כל ישראל בחר בירושלים למקום מושבו כדי להתקבל על כלל שבטי ישראל.
- ירושלים שוכנת בקרבת שבט בנימין- השבט שממנו הגיע שאול המלך. מקום מושבו של דוד בירושלים מאפשר לו שליטה במתנגדים פוטנציאליים שעתידיים לקום משבט זה.
- ירושלים שוכנת בקרבת שבט יהודה- השבט שממנו הגיע דוד. מושבו של דוד בירושלים מאפשר לו קרבה לתומכיו מבני שבט זה.
- ירושלים שוכנת במרכז ארץ ישראל- מקום המאפשר גישה נוחה לנחלות השבטים כולם.

רציונל למורה: משימה זו נועדה לבדוק מיומנות קריאת מפה בסיסית כפי שנדרש מתלמידי כיתות ט' על פי תכנית הלימודים.

- סעיף ב. אינו קשור ישירות למיומנות קריאת מפה אלא להבנת הכתובים ולהסקת מסקנות. תלמיד שכתב שתי סיבות לבחירתו של דוד בירושלים יקבל את מלוא הנקודות.

- להרחבה במיומנות **קריאת מפה** - ראו מאמר דידקטי באתר [תני"ך ממלכתי](#).